

Sert Söylem, Zayıf Strateji: Joe Kent'in Türkiye'ye Karşı Savaş Çerçevesi

Yavuz KAYA

Joe Kent'in kendi hesabından yaptığı paylaşım ilk bakışta dikkat çekici. Çünkü sert konuşuyor, net konuşuyor ve karmaşık bir jeopolitik tartışmayı tek cümleye indiriyor: “*ABD, NATO'dan genel bir geri çekilme isteğiyle değil, Türkiye ile İsrail arasında olası bir çatışmada İsrail'in yanında daha rahat yer alabilmek için çıkmak isteyebilir.*” Böyle cümleler sosyal medyada kolay dolaşıma girer; çünkü hem kışkırtıcıdır hem de karmaşık bir soruna kolay bir açıklama sunuyormuş gibi görünür. Fakat stratejik analiz tam da burada devreye girer. Çünkü bazı cümleler politik olarak güçlüdür ama analitik olarak zayıftır. Joe Kent'in paylaşımı da bana göre tam bu kategoriye giriyor: yüksek sesli ama eksik; çarpıcı ama taşıdığı mekanizma bakımından ikna gücü sınırlı.

Bu paylaşımın en büyük problemi, ABD'nin İsrail lehine hareket edebilmesi için mutlaka NATO'dan çıkması gerektiği varsayımıdır. Oysa büyük güçler böyle işlemez. Bir devleti desteklemek için illa ittifaktan kopmaya ihtiyaç duymazlar. Diplomatik koruma sağlarlar, istihbarat paylaşırlar, askerî koordinasyon geliştirirler, siyasi baskı üretirler, lojistik kolaylık sunarlar. NATO'nun kendi anlatımı da zaten kolektif savunmanın otomatik ve tek biçimli bir askerî refleks olmadığını gösteriyor. Her müttefik, “gerekli gördüğü” yardımı verir; bunun biçimi siyasal destekten askerî katkıya kadar değişebilir. Bu açıdan bakıldığında, Washington'ın İsrail lehine tavır alabilmesi ile NATO'dan ayrılması arasında zorunlu bir bağ kurmak analitik olarak fazla iddialı. Daha açık söylemek gerekirse, Joe Kent'in paylaşımı burada bir ihtimali değil, gereksiz yere mutlaklaştırılmış bir senaryoyu kuruyor.

İkinci sorun hukuk alanında ortaya çıkıyor. NATO'dan ayrılmak, bir devlete başka bir devlete karşı güç kullanma bakımından otomatik meşruiyet kazandırmaz. Uluslararası sistemde asıl belirleyici çerçeve NATO değil, Birleşmiş Milletler Şartı'dır. Şart'ın 2(4). maddesi güç kullanmayı ve güç kullanma tehdidini yasaklar; 51. madde ise ancak silahlı saldırı hâlinde meşru müdafaa hakkını tanır. Yani ABD NATO içinde de olsa dışında da olsa, Türkiye'ye karşı açık askerî güç kullanımını hukuken ayrıca gerekçelendirmek zorundadır. Burada kritik nokta şudur: NATO'dan çıkış savaş hukukunu değiştirmez; sadece ittifak statüsünü değiştirir. Joe Kent'in paylaşımı ise sanki ittifaktan çıkış Washington'a yeni bir hukukî alan açıyormuş gibi okunabilecek bir çerçeve kuruyor. Oysa hukuk bakımından böyle bir kestirme yol yok.

Üçüncü mesele, Washington'ın kendi iç yapısıyla ilgilidir. Sosyal medyada bir cümle kurmak kolaydır; ama devletler tweet mantığıyla hareket etmez. ABD hukukuna göre Başkan'ın NATO'dan tek taraflı biçimde çekilmesi mümkün değildir; Senato'nun üçte iki onayı ya da Kongre tarafından çıkarılmış bir yasa gerekir. Bunun yanında antlaşmanın kendisi de çekilmenin bildirimden ancak bir yıl sonra sonuç doğuracağını söyler. Yani burada konuştuğumuz şey, kriz anında devreye girecek hızlı bir “stratejik

serbestleşme” değil; hukukî, siyasî ve kurumsal olarak çok ağır bir kopuş sürecidir. Bunun anlamı şudur: Joe Kent’in paylaşımı Washington’daki gerçek karar alma süreçlerini olduğundan çok daha basit ve geçirgen varsayıyor. Oysa böyle bir karar, sadece dış politikayı değil, Kongre’yi, Pentagon’u, Dışişleri’ni, müttefikleri ve iç kamuoyunu aynı anda sarsar.

Ama bence paylaşımın asıl zayıflığı, Türkiye’yi yanlış yere koymasında ortaya çıkıyor. Türkiye İran değildir. Bu cümle sadece siyasî değil, analitik olarak da önemli. Türkiye NATO üyesidir; NATO Genel Sekreteri’nin de açıkça vurguladığı gibi ittifakın ikinci büyük ordusuna sahiptir. Sadece bu veri bile Türkiye’nin “kolay hedef” gibi okunamayacağını gösterir. Bunun üstüne bir de Avrupa ile kurduğu derin ekonomik bağları eklemek gerekir. Avrupa Komisyonu verilerine göre AB ile Türkiye arasındaki mal ticareti 2024’te 210 milyar Euroyu aşmıştır. Bu, Türkiye’nin Avrupa için yalnız jeopolitik bir komşu değil, aynı zamanda ekonomik sistemin parçası olduğunu gösterir. Yani Türkiye’ye karşı açık bir savaş, yalnız askerî cephede kalmaz; NATO içinde, Avrupa ticaretinde, transit akışlarında ve daha geniş güvenlik denkleminde de sarsıntı üretir. Joe Kent’in paylaşımı tam da burada gerçekliği fazla düzleştiriyor. Türkiye’yi “karşıya alınabilir aktör” gibi okuyor; oysa Türkiye “karşıya alındığında sistem maliyeti üreten aktör”dür.

Üstelik Türkiye meselesi sadece güvenlik meselesi de değil. Türkiye aynı zamanda bir geçiş ülkesi, bir bağlantı düğümü. Dışişleri Bakanlığı’nın bağlantısallık çerçevesinde Orta Koridor’un Çin ile Avrupa arasında daha kısa ve hızlı bir güzergâh sunduğu, taşımayı yaklaşık 18 güne kadar indirebildiği belirtiliyor. Bu veri teknik gibi görünebilir, ama aslında çok şey anlatır. Çünkü Türkiye’ye karşı büyük bir kriz, yalnız askerî tabloyu değil, Avrupa-Asya bağlantısını, transit mantığını ve tedarik düzenini de etkiler. Bugün dünya ekonomisi zaten kırılan; deniz taşımacılığı ve lojistik hatlar sürekli baskı altında. Böyle bir ortamda Türkiye gibi bir düğümüne yönelen savaş ihtimali, yalnız Washington-Ankara arasında değil, çok daha geniş bir sistem içinde maliyet üretir. Bu nedenle Joe Kent’in paylaşımı askerî niyetle jeoekonomik sonucu birbirinden fazla ayırıyor. Oysa bugünün dünyasında bunlar birbirinden ayrı düşünülemez.

Avrupa boyutu da ayrıca önemli. Çünkü Türkiye’ye karşı açık bir Amerikan hattı, sadece Ankara’yla değil, Avrupa’yla da sorun üretir. Son dönemde Avrupa’da yalnız Rusya’ya değil, ABD’nin öngörülemezliğine karşı da bir tedirginlik büyüyor. Reuters’ın haberleri, özellikle Trump’ın Grönland çıkışı ve İran savaşı bağlamında Avrupa başkentlerinde ABD’ye bağımlılığın yeniden tartışıldığını gösteriyor. Böyle bir atmosferde Türkiye’ye karşı açık bir Amerikan-İsrail hattı, Washington’a rahatlık kazandırmaz; tam tersine müttefik güvenini daha da aşındırır. Başka bir ifadeyle, Joe Kent’in paylaşımı sadece Türkiye’nin vereceği tepkiyi değil, Avrupa’nın yaşayacağı güven krizini de eksik hesaplıyor.

Bu yüzden bence asıl dikkat edilmesi gereken şey, paylaşımın harfi değil, arkasındaki zihniyet. Daha gerçekçi risk, ABD’nin NATO’dan çıkıp Türkiye’ye karşı doğrudan savaşması değil; NATO içinde

kalarak Türkiye'yi baskılaması, belirli alanlarda yalnızlaştırması, bazı teknolojik ve diplomatik kanalları daraltması ve İsrail lehine daha uygun bir bölgesel denge kurmaya çalışmasıdır. Yani Joe Kent'in paylaşımı kelimesi kelimesine doğru olmayabilir; ama bazı Amerikan çevrelerinde Türkiye'ye bakışın sertleştiğini düşündürüyorsa, asıl önemli olan taraf budur. Tehlike açık kopuş değil; daha yavaş, daha kurumsal ve daha aşındırıcı baskı biçimleridir.

Sonuç olarak Joe Kent'in paylaşımı üç temel nedenle zayıf kalıyor. İlki, NATO'dan çıkış gerekli değil; ABD, İsrail lehine hareket etmek için ittifaktan kopmak zorunda değil. İkincisi, NATO'dan çıkış hukukî çözüm değil; Türkiye'ye karşı savaşı meşrulaştırmıyor. Üçüncüsü, Türkiye'ye karşı açık savaşın maliyeti aşırı yüksek; Washington'a serbestlikten çok ittifak krizi, Avrupa krizi ve sistem maliyeti üretiyor. Bu yüzden Joe Kent'in paylaşımı stratejik zorunluluk gibi değil, ideolojik sertleşmenin aşırı sadeleştirilmiş bir formülü gibi görünüyor. Ciddiye alınması gereken şey, paylaşımın kelimesi kelimesine doğruluğu değil; arkasında beliren daha sert Türkiye okumasının zamanla kurumsal bir çizgiye dönüşüp dönüşmeyeceğidir.